O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVASIYALAR VAZIRLIGI

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro`yxatga olindi

№ BD-60230100-2.04

«27» 10 2023y

«TASDIQLAYMAN»

Sh.Rashidov nomidagi SamDU rektori:

_____R.I.Xalmuradov

«____»_____2023y

FALSAFA

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soxa
Ta’lim sohasi:	120 000 - Gumanitar fanlar
Ta’lim yo‘nalishi:	60530100- Kimyo (TB) 60710100- Kimyoviy texnoloyiya (IChB) 60710200- Biotexnologiya (TB)

Samarqand - 2023

Fan/modul kodi	Oquv yili	Semestr	ECTS – Kreditlar
FAL-1404 UPPI 1508	2024-2025 2025-2026	4/5	4
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari
Majburiy fan	O'zbek		4 soat

	Fan nomi	Auditoria mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami:
1.	Falsafa	48	72	120

II Fanning maqsadi (FM)

2	Fanni o'qitishdan maqsad – yoshlarni zamonaviy fan yutuqlariga asoslangan falsafiy bilimlar bilan qurollantirish, ularda o'z-o'zini anglash va to'g'ri fikrlash mahorati, ko'nikma va malakalarini shakllantirish hamda tabiat, jamiyat va inson tafakkurining rivojlanishiga oid eng umumiy qonuniyatlarga oid falsafiy bilimlar, qonunlar va kategoriyalar mazmun-mohiyatini anglab yetish, ularga nisbatan shaxsiy munosabatni shakllantirish orqali insonning hayotdagi o'rni va ahamiyatini ochib berishdan iborat.

Fan mazmuni

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)

1-MODUL. FALSAFA VA MANTIQ

M1	**Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli.** Falsafaning predmeti, asosiy masalalari, tuzulmasi, funksiyalari. Falsafaning paydo bo'lishi va jamiyat rivojlanishidagi ahamiyati. Dunyoqarashning mohiyati, tuzilishi va asosiy funksiyalari. Dunyoqarashning tarixiy shakllari: mifologik va diniy dunyoqarash, falsafiy va ilmiy dunyoqarash, ularning o'aro aloqadorligi hamda o'ziga xosligi. Raqamli sivilizatsiya sharoitida yoshlar dunyoqarashida axboriy tahdidlarga qarshi imunitetni shakllantirishda falsafaning ahamiyati.
M2	**Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: Sharq falsafasi.** Qadimgi Sharqda asotiriy tasavvurlar va falsafiy bilimlarning paydo bo'lishi. Misr va Bobilda olam va odamning paydo bo'lishi haqidagi mifologik tasavvurlarning shakllanishi. Qadimgi Hindistonda olam va odamning kelib chiqishi, ularning o'zaro munosabati borasidagi falsafiy qarashlarning rivojlanishi. "Avesto" qadimgi davrda Markaziy Osiyoda rivojlangan inson, tabiat, jamiyat va davlatchilik haqidagi falsafiy g'oyalarning ilk manbai sifatida. Daochilik, Konfutsiychilik, Moizm, Legizm singari qadimgi Xitoy falsafiy maktablarining borliq, inson, jamiyat va davlatning mohiyati, ijtimoiy-siyosiy tartibot, yoshlarda axloqiy fazilatlarni shakllantirish haqidagi g'oyalari. Arab-musulmon sivilizatsiyasi va islom falsafasining vujudga kelishi. Islom tamaddunida diniy va dunyoviy ilmlarning o'zaro uyg'unlikdagi taraqqiyoti (Muso al-Xorazmiy, Ahmad al-Farg'oniy, Abubakr ar-Roziy, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu ali Ibn Sinolarning tabiiy-ilmiy, ijtimoiy falsafiy qarashlari). Islomiy ilmlar rivojida Xuroson va Movarounnahrdan yetishib chiqqan olimlar hissasi. Ilk o'rta asr Sharq falsafasi va uyg'onish davri. Ilk o'rta asrda tasavvuf va islom ilohiyotshunoslik maktablari ta'limotlari. Temuriylar sulolasi davri. Abdurahmon Jomiy va Alisher Navoiy falsafasi. Temuriylar davrida tabiiy-ilmiy bilimlar taraqqiyoti (Mirzo Ulug'bek, Ali Qushchilarning tabiatshunoslik fanlariga qo'shgan hissasi). Yangi davr Sharq tasavvufi. XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Markaziy Osiyoda ilg'or falsafiy, ijtimoiy-siyosiy fikrlar. Sharq istilosi bilan bog'liq uyg'onish harakatlari, osiyotsentrizm, panturkizm, panislomizm, ma'rifatparvarlik va jadidchilik ta'limotlari. O'zbekistonda falsafiy fikrlar rivoji. O'zbekistonda ajdodlar me'rosini tiklash va ularni jahonda keng ommalashtirish borasidagi islohotlarning mazmun-mohiyati.
M3	**Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: G'arb falsafasi** Qadimgi Yunonistonda falsafa ilmining shakllanishi. Sokratgacha bo'lgan davr falsafasida olamning paydo bo'lishi, uning mohiyatida yotuvchi unsurlar, borliqning tuzulmasi unda ro'y beradigan o'zgarishlar, taraqqiyot va tanazzulning sabablari, borliqning o'zgarmas asoslari (suv, havo, tuproq, olov, apeyron, atom,) haqidagi Melit maktabi, Geraklit, Pifagor, Eley maktabi, Empedokl, Anaksagorlar qarashlari. Suqrotning va sofistlarning inson haqidagi qarashlari. Aflotun va Arastuning borliq paydo bo'lishi, insonning bilish imkoniyatlari, axloqiy fazilatlar, jamiyat hamda davlat borasidagi g'oyalari. Ellinizm davri falsafaning inson hayotidagi o'rni, fizika, mantiq, axloq ilmlarining mutanosibligi, erkinlik, shubhaning bilish jarayonidagi ahamiyati g'oyalarining tarqalishi. Ilk o'rta asr G'arb falsafasi rivojlanishining umumiy belgilari. Ilk o'rta asrlar falsafiy tafakkur rivojida appologetika va patristika, sxolastika, nominalizm va realizm. Avreley Avgustin ta'limoti. Foma Akvinskiy ta'limoti. O'rta asrlar Yevropasida Uyg'onish davri va falsafiy tafakkurning rivojlanish xususiyatlari. Yangi va eng yangi davr falsafasining ustuvor yo'nalishlari. Yangi davr G'arb falsafasidagi asosiy muammolar. XVIII asr Yevropa falsafasining ma'rifiy xususiyatlari. XX-XXI asr G'arb falsafasining oqimlari (pozitivizm, neopozitivizm, pragmatizm, ekzistensializm, fenomenologiya, postmodernizm, personalizm oqimlari). XX-XXI asr G'arb faylasuflari ijodida fan falsafasining rivoji.
M4	**Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi.** Borliqni ta'riflash muammosi. Tabiiy ilmiy fanlar va falsafa tarixida "Borliq" kategoriyasining o'rganilishi. Borliq, mavjudlik va reallik. Borliq va yo'qlik dialektikasi. Borliq shakllarining tasnifi. Biosfera va Noosfera haqidagi ta'limotlar, koevolyusion va invayronmental nazariyalar. Borliqning o'zgarmas asosi (substansiya va substrat) tushunchalarining mohiyati. Borliq ibtidosini sifatiy va miqdoriy jihatdan tushuntirishga oid konsepsiyalar tasnifi (Monizm, dualizm, plyuralizm, materializm, idealizm). Borliqda shakllanish, o'zgarish, rivojlanish va taraqqiyotning o'zaro aloqadorligi. Makon, vaqt va harakat tushunchalari. Materiya (modda) falsafa va tabiatshunoslikning kategoriyasi sifatida. Ijtimoiy makon va ijtimoiy vaqt. Qonun tushunchasi. Qonunlarning turlari. Falsafaning asosiy qonunlari. Qarama-qarshilik birligi va kurashi qonuni. Miqdor va sifat o'zgarishlari dialektikasi. Inkorni inkor qonuni va vorisiylik. Kategoriya tushunchasi va ularning turlari. Falsafa va fan kategoriyalarining tasnifi. Ontologik va munosabatdosh kategoriyalar. O'zbekistonda "Yashil makon" umummilliy dasturining atrof-muhitni saqlab qolishdagi ahamiyati.
M5	**Bilish falsafasi (gnoseologiya).** Bilish jarayonining mohiyati va asosiy mezonlari. Bilish jarayoniga oid yondashuvlar tasnifi: otpimizm, skeptitsizm va agnostitsizmning mohiyati. Bilimning asosiy turlari va shakllari. Bilishda sub'ekt va ob'ektning o'zaro aloqasi. Bilish faoliyat turi sifatida. Hissiy, empirik, nazariy, mantiqiy, intuitiv, bilish darajalarining o'zaro aloqasi va farqi. Hissiy va aqliy bilish darajalari. Sensualizm va ratsionalizm. Haqiqat bilishning bosh maqsadi. Amaliyot - haqiqat mezoni sifatida. Haqiqatning asosiy shakllari. Relyativizm va dogmatizm. Bilish metodologiyasi. Bilishning

	empirik va nazariy metodlari. Ijtimoiy gumanitar fanlar metodlari. Hozirgi zamon metodologiyasi. Tizim, tizimli yondashuv, tizimli tahlil tushunchalarining o'zaro aloqasi va farqi.
M6	**Tafakkur mantiqiy fikrlash asosi (Mantiq tarixi). Tushuncha tafakkur shakli.** Mantiq tushunchasi va unga xilma-xil yondoshuv: ob'ektiv mantiq, sub'ektiv mantiq. Mantiq tafakkur shakllari va qonunlarini o'rganuvchi fan sohasi sifatida. Mantiqiy tafakkur evolyutsiyasi: formal, dialektik va noklassik mantiq. Tafakkurning mantiqiy shakllari va qonunlari. Formal mantiqning predmeti va strukturasi. Tafakkur qonunlari, ularning mazmuni va to'g'ri fikr yuritishdagi ahamiyati. Ayniyat qonunining to'g'ri fikrlashdagi o'rni. Ayniyat qonuni buzilganda kelib chiqadigan xatolar. Fikr chinligini aniqlashda nozidlik qonunining o'rni. Tushuncha - predmetlarning umumiy, muhim belgilarini aks ettiruvchi mantiqiy shakl. Tushunchaning mazmuni va hajmi, ular o'rtasidagi teskari nisbat. Tushunchaning turlari va tushunchalar o'rtasidagi munosabatlar. Tushunchalarni chegaralash va umumlashtirish. Tushunchani ta'riflash (definitsiya). Ta'riflash qoidalari va ularni buzganda kelib chiqadigan mantiqiy xatolar
M7	**Tafakkur shakllari: hukm va xulosa.**. Hukm tafakkur shakli sifatida. Hukmning tarkibi va xususiyatlari. Oddiy va murakkab hukm. Murakkab hukmlarni xosil qiluvchi mantiqiy bog'lamalar. Savol va javobning muhokama yuritishdagi ahamiyati. Xulosa chiqarishning umumiy mantiqiy tavsifi. Xulosa chiqarishning tuzilishi. Xulosa chiqarish turlari. Oddiy qat'iy sillogizm, uning tarkibi, aksiomasi va umumiy qoidalari. Sillogizm figuralari va moduslari. Murakkab hukmlar yordamida sillogistik xulosa chiqarish. Induktiv xulosa chiqarish. Induktsiyaning tajriba natijalarini umumlashtirish bilan aloqasi. Induktiv xulosa chiqarishning turlari. Analogiya, uning turlari.
M8	**Inson falsafasi (Falsafiy antropologiya).** Falsafa tarixida insonning mohiyatiga oid qarashlar tasnifi. Inson mohiyatiga fan nuqtai nazaridan yondashuv. Inson, individ, shaxs tushunchalarining o'zaro aloqadorligi. Ongning mohiyati, strukturasi va funksiyalari. Onglilik va ongsizlik dialektikasi. Insonning bioijtimoiy, psixologik mohiyati. Falsafiy antropologiyaning inson haqidagi ta'limot sifatidagi mohiyati. Hayotning ma'nosi va unda insonning vazifasi. Hayotni tark etish bosqichlari (suitsid, parasuitsid, evtanaziya, esxatologiya). Faoliyatda onglilik va maqsadga muvofiqlik. Muloqot faoliyat sifatida. Mehnat, o'yin, ijod faoliyat turi. Inson faoliyatini tartibga solishning ahamiyati. Inson-jamiyat-davlat tamoyilining falsafiy mazmuni.
M9	**Qadriyatlar falsafasi (aksiologyia).** Qadriyat tushunchasining ma'nosi va uning umumiy tavsifi. Qadriyat nazariyasining shakllanish tarixi. Ehtiyojlar va qadriyatlar dinamikasi. Qadriyatlarning turlari (umuminsoniy, milliy, shaxsiy qadriyatlar). Oilaning qadriyatga doir jihatlari. Muhabbat va nafrat, baxt va baxtsizlikning qadriyatiy jihatlari. Oiladagi ajralish va uning axloqiy kamolotga salbiy ta'siri. Gender tengligini ta'minlashda inson mehnati qadrlanishining ahamiyati. Mahalla – o'zbek milliy qadryiati sifatida. Davlatning oila tinchligi va barqarorligini ta'minlashdagi o'rni. Oila-ta'lim-mahalla tizimi. Qadriyatlarning ijtimoiy-ma`naviy ahamiyati va yoshlar tarbiyasidagi o'rni. Qadriyatlarni baholash. Uchinchi ming yillikda qadriyatlarning transformasiyasi. Jamiyatning devalvatsiyasi (qadrlanish va qadrsizlanish). Sog'likning qadriyat sifatidagi ahamiyati. Sog'lom turmush tarzining qadriyatli jihatlari.
	2-MODUL. AXLOQ VA NAFOSAT FALSAFASI. KORRUPSIYA - HOZIRGI ZAMON GLOBAL MUAMMOSI SIFATIDA
M10	**Axloq va nafosat falsafasi (Etika-Estetika).** Etikaning mohiyati va

M10	ahamiyati. Zamonaviy etikaning asosiy sohalari: metaetika, normal etika, amaliy etika. Etikadagi qadriyatlar va kategoriyalar. Ixtiyor erkinligi va axloqiy tanlov. Zamonaviy axloqiy tarbiyada kosmopolitizmga moyillik. Kasbiy (professional) etika. Kasbiy etikaning muammolari. Kasbiy axloq va mehnat etikasi. Kiberetika. Tibbiy etika. Yuridik etika. Ijtimoiy hayot etikasi. Etikada ijtimoiy adolat tamoyili. Siyosat va axloq o'rtasidagi munosabat. Ekologik etika. Ishbilarmonlik etikasi. Davlat tashkilotlari va davlat xizmati tizimidagi kasbiy etika. Bioetikaning axloqiy jihatlari. Nafosat falsafasi (Estetika). Dunyoni estetik idrok etishning mohiyati. Falsafa tarixida estetik qarashlar evolyusiyasi. Estetik did va olamni estetik idrok etishning shaxs kamolotiga ta'siri. Landshaft estetikasi. Estetika va san'at. San'atning funksiyalari. Amaliy san'atning estetik jihatlari. Estetika va dizayn. Reklamaning estetik didni tarbiyalashdagi roli. Xalq amaliy san'atining estetik jihatlari. Olamni virtual va vizual estetik idrok etishning farqlari. Badiiy asarni estetik idrok etishning darajalari. San'atdagi inqiroz (degumanizatsiya).
M11	**Globallashuv va barqaror taraqqiyot falsafasi.** Globallashuv, globalistika va barqaror taraqqiyot jarayonlarining mohiyati. Barqaror taraqqiyotni ta'minlashda globallashuvning ijobiy va salbiy yo'nalishlari. Global jarayonlarning shakllanish tarixi. Global muammolar globallashuvning mahsuli sifatida. Mavjud global muammolar va ularni bartaraf qilish yo'llari, harbiy, tinchlikni saqlash, ekologik, atrof-muhitning ifloslanishi, iqtisodiy, demografik, tibbiy, ijtimoiy, ocharchilik, kambag'allikka qarshi kurash, kriminal, koinot muammolari. Ijtimoiy rivojlanishning global jarayonlarga ta'siri. Global tendensiyalarni anglashning ahamiyati. Global muammolarning mezonlari va darajalari. Global jinoyatchilik va uning oldini olishda xalqaro hamkorlikning zarurati. Sportning globallashuvi. Pandemiya - XXI asrning global muammosi va uning oqibatlari. Global makonda axborot texnologiyalari, sun'iy intellekt va virtual reallikning mutanosibligi. Nanotexnologiyalar va Biometrik identifikatsiya qilish texnologiyalarining jamiyat taraqqiyotiga ta`siri. Global muammolarni bartaraf etishda xalqaro kuchlar birlashuvining ahamiyati. Global mumamolarni hal qilishda xususiy va umumiy manfaatlar uyg'unligi.
M12	**Korrupsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi.** Korrupsiya tushunchasining ma'nosi va uning tarixiy ildizlari. Dunyo bo'yicha korrupsiya holatining tasnifi. Korrupsiyaning shakllari va sabablari. Firibgarlik korrupsiya shakli. Korrupsiyaning ijtimoiy hayotdagi ko'rinishlari. Siyosiy va g'oyaviy korrupsiya – xavfsizlikka tahdid. Iqtisodiy korrupsiya va uning namoyon bo'lish shakllari. Kadrlar korrupsiyasi va uni bartaraf etish mexanizmlari. Ta'lim va fan tizimidagi korrupsiyaning oqibatlari. Huquq tartibot organlari, jamoat tashkilotlaridagi korrupsiyaning sabablari. Xalqaro korrupsiya iqtisodiy-siyosiy manfaatlar to'qnashuvi oqibati sifatida. Ijtimoiy hayotdagi korrupsiyaning amal qilish sohalari. *O'zbekistonning korrupsiyaga qarshi kurash siyosati.* Korrupsiyaga qarshi kurashda tizimli yondashuvning zarurati. Korrupsiyaga qarshi kurash bo'yicha xalqaro huquq normalarining O'zbekiston qonun hujjatlariga implementatsiya qilinishining

	ahamiyati va uning iqtisodiy-siyosiy va ijtimoiy-huquqiy mexanizmlari. "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonunining qabul qilinishi. O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurashning tashkiliy asoslari. Korrupsiyaning ma'muriy huquqbuzarlik va jinoyat sifatidagi tahlili va uni bartaraf etishda jamoatchilik nazoratini kuchaytirishning ahamiyati. Korrupsiya namoyon bo'lishining ijtimoiy sohalari, psixologik jihatlari. Korrupsioner xulq atvorining umumiy tavsifi. Korrupsiyaga qarshi kurashning tarixiy an'analari.
III. Mashg'ulotlar shakli: Seminar mashg'uloti	
S1	Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli
S2	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: Sharq falsafasi
S3	Falsafiy tafakkur taraqqiyoti bosqichlari: G'arb falsafasi
S4	Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi
S5	Bilish falsafasi (gnoseologiya)
S6	Mantiq
S7	Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosa.
S8	Inson falsafasi (Falsafiy antropologiya)
S9	Qadriyatlar falsafasi (aksiologyia)
S10	Axloq falsafasi va Nafosat falsafasi
S11	Globallashuv va barqaror rivojlanish faslsafasi
S12	Korrupsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi, O'zbekistonda korrupsiyaga qarshi kurash siyosati

Mustaqil ta'limni bajarish bo'yicha talablar:

"Falsafa" fani bo'yicha mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular va mustaqil ishlarning kalendar tematik rejasi (72)

№	Mavzu nomi	Axborot manbai
1.	Dunyoqarashning mohiyati, tuzilishi va asosiy funksiyalari	[A 1.1.] - 6-28 betlar [A 1.2.] - 7-28 betlar
2.	Qadimgi Sharqda asotiriy tasavvurlar va falsafiy bilimlarning paydo bo'lishi.	[A 1.1.] - 39-40 betlar [A 1.5.] - 24-50 betlar
3.	Borliq falsafaning fundamental kategoriyasi	[A 1.1.] - 43-55 betlar. [A 1.7.] - 5-17 betlar
4.	Bilish nazariyasi: asosiy muammolari va yo'nalishlari	[A 1.2.] - 136-146 betlar [A 1.18.] - 304-332 betlar
5.	Bilim inson ma'naviy kamoloti omili.	[Q 2.4.] - 17-25 betlar [Q 2.5.] - 147-155 betlar
6.	Tarix falsafasi va falsafa tarixi ug'unligi.	[A 1.1.] - 261-276 betlar [A 1.2.] - 146-169 betlar
7.	Inson hayotida mantiq ilmining ahamiyati	[A 1.1.] - 165-188 betlar [Q 2.4.] - 322-327 betlar
8.	Globallashuv va umumbashariy muammolarning falsafiy jihatlari	[A 1.2.] - 188-202 betlar [A 1.1.] - 436-441 betlar
9.	Axloq va uning jamiyat hayotida tutgan o'rni. Nafosat falsafasi, uning inson kamolotida tutgan o'rni.	[A 1.1.] - 280-292 betlar [A 1.2.] - 266-292 betlar
10.	Amaliy loyihalar: "Mening oilam – mening baxtim"; "Ustozim – hayiotim chirog'i"; "Mening mahallam – mening faxrim"; "Mahallamning olim va ziyoli insonlari"; "Mening hayot falsafam".	[Q 2.6.] - 31-53 betlar [A 1.2.] - 321-339 betlar

3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar)** **Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:** Mazkur fan orqali talaba dunyo haqidagi eng qadimgi va zamonaviy falsafiy bilimlarni o'rganish asosida professional faoliyatni to'g'ri tashkil etish, ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, davlat siyosatiga dahldorlik tuyg'usini shakllantirish; ijtimoiy jarayonlarni mustaqil tahlil qilish, Qadimgi, O'rta asrlar va Yangi davr G'arb falsafasining asosiy g'oyalari, Sharq falsafasining jamiyat taraqqiyotidagi roli, G'arb falsafasi oqimlarining falsafiy mazmun-mohiyatini, G'arb renessansining mohiyati, uning shakllanishiga o'rta asr Sharq ilm-fani va falsafasining ta'sirini, Yangi va eng yangi davr G'arb falsafasining muhim xususiyatlari bo'yicha ***tasavvurga ega bo'lishi***; yangi ontologiyaning yo'nalishlari, gen ontologiyasi, bioontologiya, tibbiyot ontologiyasining ijtimoiy ahamiyatini, fizik va falsafiy ontologiyaning o'zaro aloqasi va farqlarini, axborotlashgan jamiyatda texnologiyalardan foydalanishda inson va jamiyat manfaatlarini himoya qilish,tabiat ontologiyasida biosfera va noosferaning o'rni, ijtimoiy ekologiya, ekologik ta'lim va tarbiya ***haqida bilishi va ulardan foydalana olishi;***
4.	**VI. Ta'lim texnoligiyalari va metodlari:** ma'ruzalar; interfaol keys-stadilar; "Aqliy hujum" metodi; "T-jadval", "Venna" tahlil metodi va boshqa interfaol metodlar
5.	**VII. Kreditni olish uchun talabalar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va mustaqil ta'lim nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish.

Asosiy adabiyotlar

1 A	N.Shermuxamedov. Inson falsafasi. Darslik. Toshkent. 2020.
2 A	J.Ya.Yaxshilikov, N.E.Muhammadiyev. Falsafa: Darslik.-Samarqand.2021. – 712.
3 A	S.Karimov. Tasaffuf falsafasi. O'quv qo'llanma. Samarqand.2021.
4 A	N.Shermuxamedov. Inson falsafasi. Darslik. Toshkent. 2016
5 A	A.Samadov. Ijtimoiy falsafa. Uslubiy qo'llanma. 2015.
6 A	D.Po'latov, M.Qodirov, M.Ahmedova, A.Abduhalimov, Sh.Shozomonov. Falsafa tarixi. Toshkent. 2013.
7A	E.Yusupov. Falsafa. O'quv qo'llanma. Toshkent. 1999. O'quv qo'llanma.

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti "Falsafa va milliy g'oya" kafedrasi professori A.R.Samadov tomonidan tayyorlangan "Falsafa" fanidan tuzilgan fan dasturiga

TAQRIZ

Yaratilgan fan dasturi oliy ta'lim tizimda bakalavir bosqichi talabalari uchun o'tiladigan "Falsafa" fanining mazmuni va o'tilishi tartibini, talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim hamda ko'nikmalar hajmini belgilab beradigan rasmiy pedagogik hujjat hisoblanadi. Fan dasturida falsafa fanini o'qitishdan maqsad – yoshlarni zamonaviy fan yutuqlariga asoslangan falsafiy bilimlar bilan qurollantirish, ularda o'z-o'zini anglash va to'g'ri fikrlash mahorati, ko'nikma va malakalarini shakllantirish hamda tabiat, jamiyat va inson tafakkurining rivojlanishiga oid eng umumiy qonuniyatlarga oid falsafiy bilimlar, qonunlar va kategoriyalar mazmun-mohiyatini anglab yetish, ularga nisbatan shaxsiy munosabatni shakllantirish orqali insonning hayotdagi o'rni va ahamiyatini ochib berishdan iborat ko'rsatilgan. Fanning maqsad va vazifalarini belglab berish o'quv dasturining muhim belgisi shundaki, aynan fan darsligi va o'quv qo'llanmalar nuqtai nazarni tanlash, o'qituvchiga esa pedagogik mo'ljalini to'g'ri belgilash imkonini beradi. Ta'lim amalyotida o'quv dasturi yaratishning konsentrik (markazlashgan) hamda tizimli usullari bor. Tizimli usuldagi o'quv dasturlarida o'quv materiallari fan mantig'iga muvofiq soddadan murakkabga qarab ketma-ket joylashtiriladi.

Fan dasturida "Falsafa" fani yo'nalishi xususiyatlarini hisobga olgan holda ma'ruza va seminar mashg'ulotlari uchun mavzular va ularni bayon etish uchun zarur ko'rsatma va tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, fanni o'qitish natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda asosiy qo'shimcha adabiyotlar batafsil bayon etilgan. Dastur fanning mazmuni, talabalar bilimi, ko'nikma va malakalariga qo'yilgan talabalar, bo'lajak pedagoglarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy tushunchalarni o'z ichiga olgan.

Falsafa fanidan tayyorlangan fan dasturi mazmunan va tuzilishi jihatidan OTM fan dasturlariga qo'yilgan talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni barcha ta'lim yo'nalishlari talabalari uchun ta'lim jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

Sarof Rashidov nomidagi SamDU
"Falsafa va milliy g'oya" kafedrasi
professori **G.S.Sultanova**

G.S.Sultanova ning imzosini
tasdiqlayman
Sharof Rashidov nomidagi
SamDU kadrlar bo'limi boshlig'i

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti "Falsafa va milliy g'oya" kafedrasida o'tiladigan "Falsafa" fanidan tuzilgan fan dasturiga

TAQRIZ

Ushbbu fan dasturi oliy ta'lim tizimda bakalavir bosqichi talabalari uchun o'tiladigan Falsafa fanining mazmuni va o'tilishi tartibini, talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim hamda ko'nikmalar hajmini belgilab beradigan rasmiy pedagogik hujjat hisoblanadi. O'quv dasturi tegishli vazirliklar qoshidagi ilmiy-metodik kengashlar yoki tegishli oliy ta'lim muassalari kengashlari tamonidan tasdiqlanadi. Fan bo'ycha tuzilgan o'quv dasturi fanning maqsadi, vazifalari, o'quv fani mazmunining qisqa bayoni, talabalarning bilimi va ko'nikmalariga qo'yiladigan talabalar singari bir qator qiçimlardan iborat. Xususan o'quv fanning maqsad va vazifalarini belglab berish o'quv dasturining muhim belgisidir. Chunki aynan shu narsa yaratiladigan o'quv darsligi muallifga muayyan nuqtai nazarni tanlash, o'qituvchiga esa pedagogik mo'ljalini to'g'ri belgilash imkonini beradi. Ta'lim amalyotida o'quv dasturi yaratishning konsentrik (markazlashgan) hamda tizimli usuliari bor. Konsentrik yo'l bilan tuzilgan o'quv dasturlari ta'limning mazmuni yoki o'quv materiallari o'qitishning keng bosqichda yuksakroq darajada takrorlash ko'zda tutiladi. Tizimli usuldagi o'quv dasturlarida o'quv materiallari fan mantig'iga muvofiq soddadan murakkabga qarab ketma-ket joylashtiriladi.

Ta'limning o'quv dasturi tomonidan belgilangan mazmuni darslik, o'quv qo'llanmalar, ko'rgazmali qurol va metodik tavsiyalarda to'la namoyon bo'ladi. Dasturda "Falsafa" fani yo'nalishi xususiyatlarini hisobga olgan holda ma'ruza, amaliy va seminar mashg'ulotlari uchun mavzular va ularni bayon etish uchun zarur ko'rsatma va tavsiyalar keltirilgan. Shuningdek mustaqil ta'lim shakllari va mavzulari, fanni o'qitish natijalari, ta'lim texnologiyalari va metodlari hamda asosiy qo'shimcha adabiyotlar batafsil bayon etilgan.

Dastur fanning mazmuni, talabalar bilimi, ko'nikma va malakalariga qo'yilgan talabalar, bo'lajak pedagoglarning kelgusidagi kasb faoliyati uchun mos keladigan nazariy tushunchalarni o'z ichiga olgan.

Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, ushbu o'quv dasturi mazmuni va tuzilishi jihatdan bunday o'quv dasturlariga qo'yiladigan barcha talablarga javob beradi deb hisoblayman va uni tegishli ta'lim yo'nalishlari talabalari uchun ta'lim jarayonida foydalanishga tavsiya etaman.

SamDSI "Ijtimoiy fanlar" kafedrasi
dotsenti, falsafa doktori (PhD). **S.M.Ro'zimurodov**

BO'LIMI
IMZONI TASDIQLAYMAN
SamDSI
KADRLAR BO'LIMI BOSHLIG'I

Falsafa va milliy g'oya kafedra mudiri **dots. A.R.Samadov**

Psixologiya va ijtimoiy-siyosiy fanlar fakulteti dekani **dots. A.Q.Aymatov**

SamDU o'quv ishlari bo'yicha 1-prorektor **prof. A.Soleev**

Mutaxassislik fanlari bo'yicha fan dastur silabuslarni xorij tajribasini o'rgangan holda **transformatsiya qilish bo'yicha ishchi guruh:**

Rais: _____

A'zo: _____

"Kelishilgan"
SamDU o'quv uslubiy boshqarma boshlig'i:
_____ **Sh.A.Muranov**
"__" _____2023 yil

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI • SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
PSIXOLOGIYA VA IJTIMOIY -SIYOSIY FANLAR FAKULTETI